

Adil Bir Kalkınma ve Eşitlikçi Bir Afrika için

[AFRİKA-AVRUPA-TÜRKİYE]

Kalkınma Atölyesi [KA] ve AFRICA in MOTION [AiM]

Sosyal Kalkınma İşbirliği Programı

KALKINMA Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama,
ATÖLYESİ Üretim ve İşletme Kooperatifi

Çankaya Mah. Üsküp Cad. No: 16/14 Çankaya - Ankara
+90 (553) 211 38 97

 info@ka.org.tr [kalkinmaatolyesi](https://www.facebook.com/kalkinmaatolyesi)
 www.ka.org.tr [kalkinmaatolyesi](https://www.twitter.com/kalkinmaatolyesi)

Adil Bir Kalkınma ve Eşitlikçi Bir Afrika için

[AFRİKA-AVRUPA-TÜRKİYE]

Kalkınma Atölyesi [KA] ve AFRICA in MOTION [AiM]

Sosyal Kalkınma İşbirliği Programı

I İÇİNDEKİLER

ARKAPLAN.....	8
Nüfus ve Kalkınma	9
Türkiye ve Afrika	10
Afrika’da Çocuk İşçiliği	11
Afrika’da Gençlik.....	14
Afrika’da Göç ve Göçmenlik.....	14
Afrika’da Eğitim	16
PROGRAMIN TEMEL AMACI VE HEDEFİ.....	18
Programın Bileşenleri ve Proje Fikirleri	20
Çocuk işçiliği ile mücadele çalışmaları.....	22
Kurumsal ve bireysel eğitim kapasite geliştirme çalışmaları	24
Gençlik ve girişimcilik çalışmaları.....	25
Afrikalı Göçmen Gençlerin Sosyal Kalkınma Kapsamında Güçlendirilmesi	26
PROGRAMIN UYGULAMA YAKLAŞIMI, YÖNETİMİ VE SÜRESİ.....	28

■ Kalkınma Atölyesi

Kalkınma Atölyesi [<https://www.ka.org.tr/>] 20 yıldır Türkiye'nin sosyal kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla çeşitli program ve projeler uygulayan bir sosyal işletme kooperatifidir. Bu programların başında çocuk işçiliğiyle mücadele, kırılgan grupların eğitime erişimi, nitelikli mesleki ve bilim eğitimi için içerik geliştirme, öğretmen kapasitesi ve okul ortamlarının geliştirilmesi, gençlerin kalkınma süreçlerine katılımının desteklenmesi ve göçmen hakları gelmektedir. 2015 yılından itibaren de başta Suriyeli geçici koruma altında olan göçmenler olmak üzere yabancı göçmen işçiler ve onların çocuklarına dair kanıta dayalı veri ve bilgi üretme, bu veri ve bilgilerin hem Türkiye hem de küresel düzeyde paylaşılması ve yaygınlaşması, kamu kurumları, siyasi partiler, sivil toplum ve meslek örgütleri ile özel sektör düzeyinde savunuyu ve toplumsal hareketlilik çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları, eğitim programları geliştirme ve uygulamaları, izleme ve değerlendirme süreçleri ve tedarik zincirinde çocuk ve insan haklarına dair kurumsal analizler de gerçekleştirmektedir. Kalkınma Atölyesi, bu bilgi birikimi ve deneyimlerini özellikle Afrika kıtasına taşıma, onlarla birlikte öğrenme ve Afrika ülkeleriyle çeşitli konularda işbirliği yapma niyetindedir.

■ Africa in Motion

Africa in Motion (AiM), Afrika'nın sürdürülebilir sosyal ve ekonomik gelişimini hızlandırmak için çabalamaktadır. Bu sosyal ve ekonomik gelişmeyi gerçekleştirme konusundaki uzmanlık her yerde mevcut olmasına karşın, çözümler ve zorluklar arasındaki köprüler verimli bir şekilde kurulamamaktadır. Africa in Motion, Avrupa'da bu çözümleri aktif olarak aramakta ve bunları Afrika'daki hükümetler, şirketler ve akademik kurumlarla ilişkilendirmektedir. Afrika'da büyük ölçekli sürdürülebilir istihdam programları geliştirme konusunda uzman olan AiM, şirketler, hükümetler ve eğitim kurumlarının karşılaştığı zorlukları Avrupa'daki uzmanlık ve çözümlerle aşmaya çalışmaktadır. AiM ve Kalkınma Atölyesi güçlü yönlerini bir araya getirerek Afrika kıtasının kendi kendine gelişmesine katkı sağlayacak, eşit ticaret ve üretim gerçekleştirilmesine katkı verecek çeşitli program ve proje fikirlerini birlikte uygulamaya karar vermiştir.

Arka Plan

■ Nüfus ve Kalkınma

Afrika, yüzölçümü ve nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın en büyük ikinci kıtasıdır. Kıta 54 ülkenin adalarıyla birlikte yaklaşık 31 milyon km²'lik alanıyla dünya yüzölçümünün yüzde 6'sını ve dünya üzerindeki toprakların yüzde 24,4'ünü oluşturmaktadır. 1,3 milyar nüfusuyla dünya nüfusunun yüzde 15'ini barındırmaktadır.

Afrika, doğal kaynaklar bakımından dünyanın en zengin coğrafyalarından biri olmasına karşın en yoksul bölgelerinden biridir. Kıtanın çok çeşitli hastalıklarla [AIDS, sıtma, Ebola vb.] boğuşması, insan hakları ihlalleri, merkezi planlamadan kaynaklanan başarısızlıklar, yozlaşmış hükûmetler ve sık sık yaşanan askeri ve iç çatışmalar yoksulluğun en önemli nedenlerindendir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları raporlarına göre en son sırada yer alan 25 ülkenin tamamı Afrika kıtasındadır. Afrika nüfusu son 40 yılda hızla artmış ve nüfusun yarısından fazlası 25 yaşın altında bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kurumların öngörülerine göre Afrika kıtasında nüfusun 2050 yılına kadar iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu tahmin, mevcut dünya ortalamasının çok üzerinde bir genç nüfus oranına sahip olan Sahraaltı Afrika'nın bu yüzyılın sonunda dünya üzerindeki genç nüfusun neredeyse yarısına sahip olacağı anlamına gelmektedir.

Afrika'daki değerli madenler, gelişmiş ülkelerin bu kıtaya odaklanmasına neden olmaktadır. Bu kıta, dünyadaki altının yaklaşık yarısına ve tüm minerallerin yaklaşık üçte birine sahiptir. Afrika'da 2019 yılında yaklaşık 406 milyar USD değerinde bir milyar ton büyüklüğünde mineral üretilmiştir. Birleşmiş Milletler saptamalarına göre Afrika ülkeleri dünya maden rezervlerinin yaklaşık üçte birine, petrolünün yüzde 12'sine ve doğal gazın yüzde 8'ine sahiptir.

Afrika'nın toprakları tarımsal üretim için de son derece elverişlidir. BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün verilerine göre, dünyadaki ekilebilir tarım arazilerinin yüzde 16'sı Afrika kıtasında yer almaktadır. Tarımsal üretim imkanı olup, bundan yararlanılmayan tarıma elverişli arazilerin yüzde 60'ı da bu kıtadadır.

Kıtanın insan kaynakları, doğal kaynakları ve tarım amaçlı topraklarını kendi yönlendirmesi ve etkisiyle belirleyeceği üretim ve sanayi politikalarıyla Afrika toplumlarının sosyal ve ekonomik gelişmesini sağlayacağı kesindir.

Kıta dışından gelen yatırımların en önemli sorunu ise Angolalı iktisatçı Regina Santos'un ifadesiyle: *"Yabancılar geldiklerinde altyapıyı getiriyorlar; ancak yerel insanların aynı şeyi yapma kapasitesini getirmiyorlar."*

■ Türkiye ve Afrika

Türkiye'nin Afrika kıtasına yeni bir konsept ile girişı, bu konseptin yaygınlaştırılması ve etkisini artırma gayreti 1998 yılında kamuoyu ile paylaşılan *Afrika Açılımı Eylem Planı*'yla başlamıştır. Ancak bu plan 2005 yılındaki "Afrika Yılı"na kadar çeşitli nedenlerle uygulanamamıştır. Türkiye'nin varlığının Afrika kıtasının hemen hemen her ülkesinde hissedilmesini sağlayan başlıca konular;

- Hükümetin büyükelçilik açma, sık sık diplomatik ziyaretler gerçekleştirme, ikili anlaşmalar yapma gibi adımları,
- Özel sektörün girişimleri,
- Sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirdiği faaliyetlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Afrika kıtasında 44 ülkede büyükelçilikler açmış, Türk Hava Yolları 61 noktaya doğrudan veya aktarmalı uçuşlar gerçekleştirmekte, yıllık 25 milyar USD üzerinde ticaret hacmi, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türkiye Maarif Vakfı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Gruplar Başkanlığı (YTB) gibi kamu kurumları ile yaklaşık 30 sivil toplum kuruluşunun yerel kalkınma, sağlık, eğitim, kültürel ve insani yardım çalışmalarında bulunmaktadır. Ayrıca özel sektör firmalarının Kuzey Afrika ülkeleriyle sınırlı olan iş yapma kapasiteleri zamanla Sahra Altı Afrika'nın çeşitli ülkelerine yayılmış durumdadır.

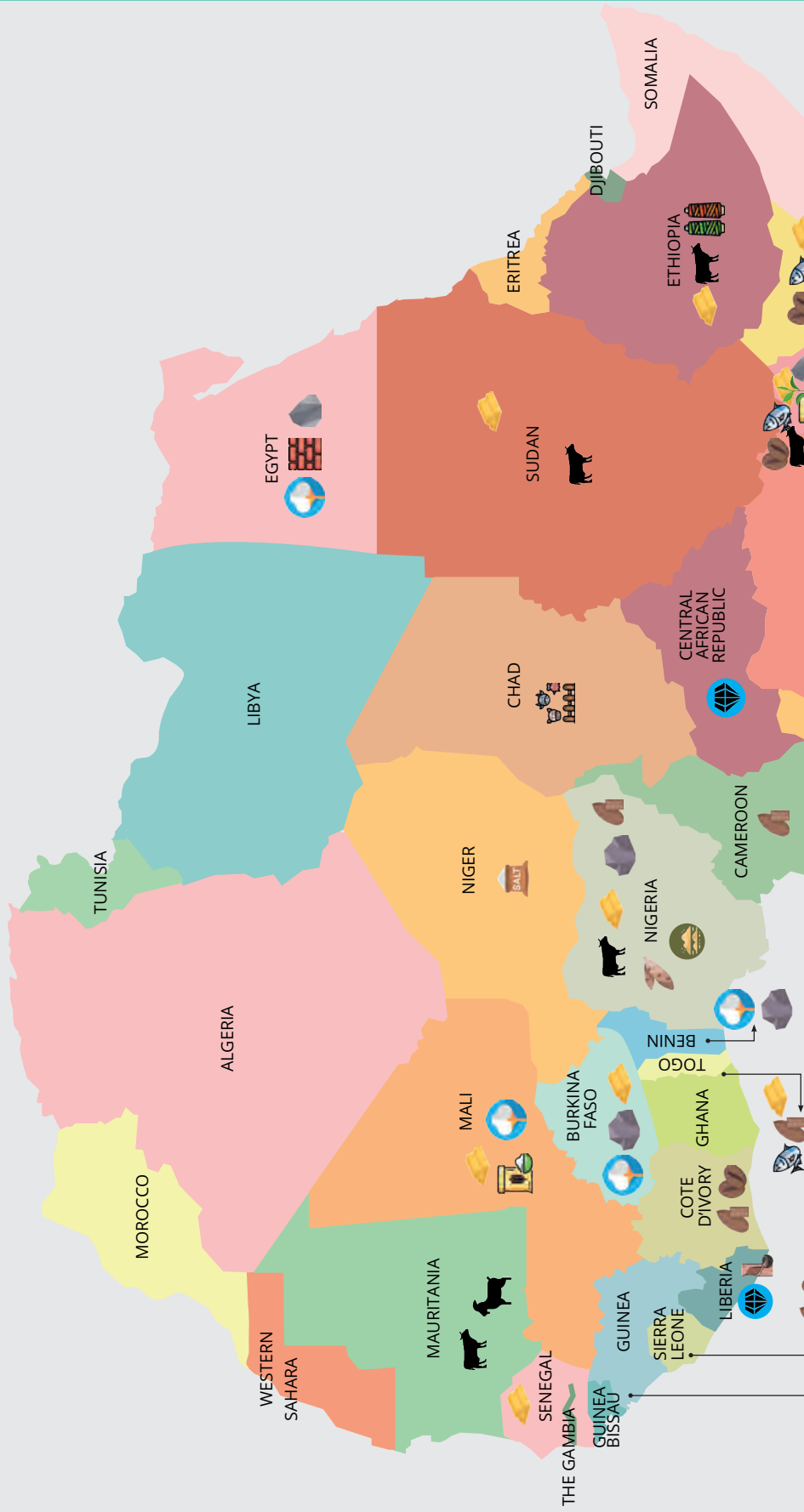
■ Afrika'da Çocuk İşçiliği

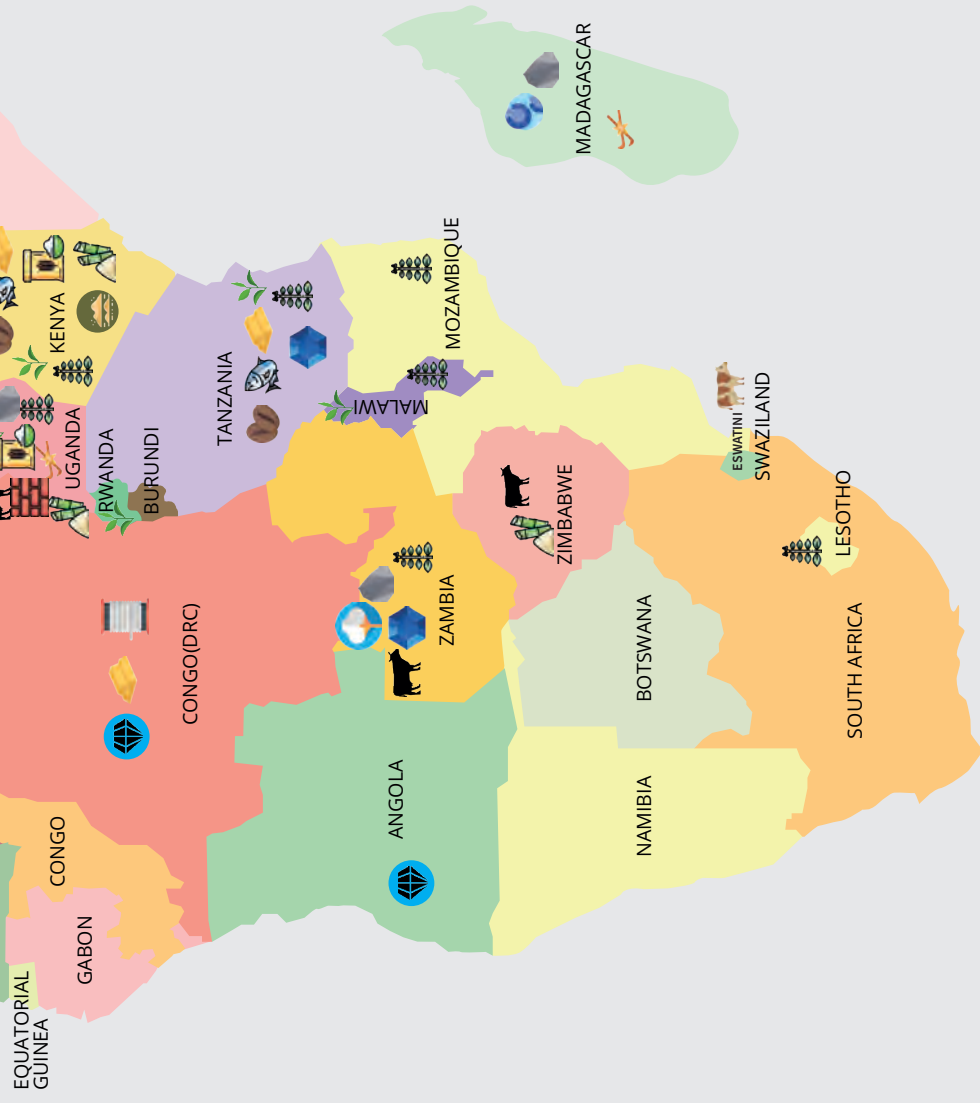
Tüm dünyada olduğu gibi Afrika'da da çocuk işçiliği önemli bir sorun ve acil çözüm bekleyen bir konudur. Uluslararası Çalışma Örgütü ve UNICEF tarafından 2021 yılında yayınlanan rapora göre dünya genelinde 160 milyon çocuk işçi bulunmaktadır. Kıtalar arasında çocuk işçiliğinin dağılımında önemli farklılık olduğu da bilinmektedir. Afrika, çocuk işçiliğinin en çok olduğu kıtadır. Özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinde yoksulluktan dolayı çocuklar erken yaşlardan itibaren çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Kıtada çocuk işçi sayısı 2012 yılında 59 milyon iken 2016 yılında 70 milyona ve 2020 yılında 86,6 milyona yükselmiştir. Sahra Altı Afrika'da çocuk işçilerden beş çocukta dördü tarımsal faaliyetlerde çalışmaktadır.

Afrika kıtasında ticari amaçlı cinsel sömürü, silahlı çatışmalarda çocuk askerler, madenlerde zorla çalıştırılma gibi çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri yaygın bir şekilde bulunmaktadır. Afrika'da çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri de kakao tarımında çalışan çocuklardır. Özellikle Gana ve Fildişi Sahili ülkelerinde kakao tarımı ekonominin en önemli ürünlerindendir. Dünya genelindeki kakao üretiminin yaklaşık yüzde 60'ı söz konusu iki ülkede gerçekleşmektedir. Kakao ihracatı yoğun olarak gerçekleşmesine rağmen kakao yetiştiriciliğinde çalışan işçilerin gelirleri oldukça düşüktür ve yoksulluk yoğun olarak yaşanmaktadır. Yoksulluğun ve köle benzeri çalışma biçimlerinin yaygınlığı nedeniyle hayatta kalabilmek için çocuklar da kakao yetiştiriciliğinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Tahminlere göre iki ülkede 1,56 milyon çocuk kakao çiftliklerinde tehlikeli işlerde çalışmaktadır. Dolayısıyla kakao tarımında yer alan çocuk işçiliği de acil çözüm bekleyen bir sorun olarak ortadadır.

Batı Afrika'da kakao üretiminde çocuk işçiliğinin özellikle en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılması hedefi ile uygulamaya geçirilen Harkin-Engel Protokolü bulunmaktadır. Bu Protokol 2001 yılında Uluslararası Çikolata ve Kakao Endüstrisi temsilcileri tarafından kakao üretimi ve işlenmesi aşamalarının ILO 182 sayılı sözleşmeye uygun olarak gerçekleşeceği yönünde gönüllü bir taahhüt vermiştir. Protokolün imzalanmasından bu yana, özel ve kamu sektörü kuruluşları, iki ülkenin kakao sektörlerinde çocuk işçiliği ile mücadele için çok sayıda müdahaleyi desteklemişlerdir. 2010 yılında Fildişi Sahili ve Gana, Amerika Birleşik Devletleri Çalışma Bakanlığı (USDOL) ve Uluslararası Kakao ve Çikolata Endüstrisi, Harkin-Engel Protokolü'nün Uygulanmasını Desteklemek için Ortak Eylem Bildirgesi'ni imzalamışlardır. Bu Bildirge ve beraberindeki Eylem Çerçevesi, tarafları daha fazla eyleme geçmeye ve 2020 yılına kadar Fildişi Sahili ve Gana'nın kakao sektörlerinde çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerini toplamda yüzde 70 oranında azaltmayı hedef olarak belirlemiştir. Ancak bunca taahhüt, uygulanan program ve projeler, bu kapsamda harcanan milyonlarca USD soruna çözüm getirmemiş ve çocuk işçiliği hâlâ varlığını devam ettirmektedir.

AFRİKA'DA ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

Afrika’da Gençlik

2020 yılında ortalanca yaşı 19,7 olarak hesaplanan Afrika kıtası dünyanın en genç nüfusu olarak görülmektedir. 2020’de, Afrika’nın 35 yaş altı nüfusu yaklaşık bir milyar insanı kapsamaktadır. Bu rakamlar dünyanın toplam genç nüfusunun yüzde 22,7’sinin Afrika kıtasında yer aldığını göstermektedir. 2100 yılına kadar Afrika gençliğinin yüzde 181,4 büyümesi, Avrupa gençliğinin yüzde -21,4 ve Asya’nın yüzde -27,7 küçülmesi beklenmektedir. 2100 yılına kadar Afrika’nın gençliği, Avrupa’nın tüm nüfusunun iki katına eşit olacak ve dünya gençliğinin neredeyse yarısı Afrika’da bulunacaktır.¹ Özellikle, Sahra Altı Afrika nüfusunun 2050 yılına kadar iki katına çıkması beklenmektedir. Bu büyüme, yüksek doğurganlık ve azalan çocuk ölümleri ile yakından ilgilidir. Sadece bu nüfus projeksiyonları ve sayıları bile gençlerin Afrika’nın kalkınmasını şekillendirmede önemli bir rol oynamaya devam edeceğini göstermektedir. Ancak bu çeşitli sosyal problemleri de beraberinde getiren bir durumdur. Özellikle Afrikalı gençlerin işsizlikle karşı karşıya olduğu düşünüldüğünde gençlere yönelik yaratılacak sosyal, kültürel ve ekonomik fırsatlar için somut adımlar atılması gerekiyor. Ortalama olarak, her yıl 11 milyon genç Afrika işgücü piyasasına katılıyor, ancak kıta yılda yalnızca 3,7 milyon iş üretebiliyor. Birçok genç için, kayıt dışı sektör istisnadan ziyade yaygın bir duruma işaret etmektedir. Sahra Altı Afrika’da kayıt dışı istihdam toplam istihdamın yüzde 89’dur ve sonuç olarak birçok genç sosyal güvenlik ağlarına veya herhangi bir işçi haklarına erişimden yoksundur.² Bu kadar yüksek sayıda genç, kıtanın büyümesi için bir fırsat olarak görülmesine rağmen bu gençlerin potansiyellerini gerçekleştirecek araçların oluşturulması ile mümkün olabilecektir. Bu nedenle Afrikalı gençlerin karar alma süreçlerine dahil edilmesi ve bu gençlere istihdam ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmeleri için uygun fırsatlar verilmesi özellikle önemlidir.³

Afrika’da Göç ve Göçmenlik

Afrika, yüzölçümü ve nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın en büyük ikinci kıtasıdır ve tüm kıtalar arasında en fazla genç nüfusa sahiptir. Afrikalıların yüzde 50’si 19 yaşının altındadır. Afrika’nın geçmişten günümüze siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan çok değişken bir yapıya sahip olmasını tetiklemektedir. Gerek başka ülkeler gerek kıta ülkelerindeki siyasi dengeler, Afrika kıtasının kaynaklarını ve bu kıta üzerinde yaşayan insanların hayatlarını önemli bir ölçüde etkilemiş, etkilemeye devam etmektedir. Afrika’da insanların mekânsal hareketliliği, tarih boyunca gerçekleşmiş olan göçler, bugünkü Afrika’nın gelişmesinde, oradaki pek çok olay ve objelerin dağılışı ve yoğunluklarında etkili olmuştur.

¹ <https://mo.ibrahim.foundation/sites/default/files/2020-08/international-youth-day-research-brief.pdf>

² <https://www.citiesalliance.org/newsroom/news/cities-alliance-news/%C2%ADburgeoning-africa-youth-population-potential-or-challenge%C2%AD>

³ <https://www.un.org/ohrls/news/young-people%E2%80%99s-potential-key-africa%E2%80%99s-sustainable-development#:~:text=Africa%20has%20the%20youngest%20population,to%20realise%20their%20best%20potential.>

Afrika’da gerçekleşen göçleri göçün gerçekleştiği yere göre Kıta İçerisinde Gerçekleşen Göçler ve Kıta Dışına Gerçekleşen Göçler, bu göçlerin her birini de kendi içerisinde gerçekleşme nedenlerine göre “Ekonomik Nedenlerle Gerçekleşen Göçler [İşçi Göçleri]” ve “Güvenlik Nedeniyle Gerçekleşen Göçler [Zorunlu Göçler]” olmak üzere iki ayrı kategoride sınıflandırmak mümkündür [Tablo 1].

Tablo 1. 1960-2017 yılları arasında Afrika’da gerçekleşen göçler⁴

	Kıta İçerisinde Gerçekleşen Göçler	Kıta Dışında Gerçekleşen Göçler	Toplam
1960	6.176.385	1.830.776	8.007.161
1980	7.966.359	5.418.096	13.384.455
2000	10.500.000	8.734.478	19.234.478
2017	19.080.000	16.920.000	36.000.000

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) “2021 Yıl Ortası Eğilimler Raporu”na göre öncelikli olarak yardım edilmesi gereken “Acil Durumlar” kategorisinde yer alan toplamda 14 yerin yedisi Afrika kıtasındadır. Bu anlamda Afrika kıtasında acil müdahale edilmesi gereken öncelikli alanlar/durumlar Burundi, Orta Afrika, Güney Sudan, Etiyopya-Tigray, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Nijerya ve Sahel bölgesidir. Yine benzer şekilde rapora göre dünya genelinde zorunlu göç eden kişi sayısının en fazla olduğu ilk on ülkenin beşi Afrika’da bulunmaktadır. Bu ülkeler Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Sudan, Somali ve Orta Afrika’dır.

Afrika’dan gerçekleşen göçlerin Avrupa’dan sonra en fazla Türkiye’ye olduğu bilinmektedir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Afrika Araştırmacıları Derneği (AFAM), Mülteciler Derneği ve Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) verilerine göre Türkiye’de resmi sayısı tam olarak bilinmese de 2017 yılında 1,5 milyondan fazla Afrikalı yaşadığı tahmin edilmektedir. Senegal, Mali, Nijer, Fildişi, Gana, Gambiya, Kamerun, Etiyopya, Somali, Uganda ve Nijerya başta olmak üzere pek çok ülkeden Afrikalı göçmen, ülkelerindeki savaş, iç çatışma, terör ve yoksulluk gibi nedenlerle ülkelerinden ayrılarak Türkiye’ye geldikleri bilinmektedir. İstatistiklere göre, Türkiye’ye gelen her dört Afrikalı göçmenden biri İstanbul’da kalmayı tercih etmektedir.

⁴ <https://kriterdergi.com/dosya-afrikada-turkiye/neden-ve-sonuc-olarak-afrikada-goc>

Afrika'da Eğitim

Afrika kıtası nüfus bakımından, dünyanın en genç 10 ülkesine de ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında ortalama yaşın 14,8 olduğu Nijer, dünyanın en genç nüfuslu ülkesidir. Genç nüfusun yoğun olduğu Afrika ülkelerinin başlıca sorunlarından olan eğitim, kıta sorunların da temelini oluşturmaktadır. Kıtanın geleceği konusunda doğrudan rol oynayan bu dinamik genç nüfus, eğitim imkânlarının geliştirilmesinin Afrika için taşıdığı önemini ortaya koymaktadır. Sömürgecilik, yoksulluk, iç çatışmalar gibi toplumsal sorunların yanı sıra ırkçılık ve toplumsal cinsiyet eşitliğine bağlı sorunların da yaşandığı kıta ülkelerinde çocuk ve gençler eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır.

Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Endeksi, Eğitim Endeksi'ne (EDI) göre Afrika'daki eğitim sistemleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Buna göre Nijer, Burkina Faso, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Etiyopya, Eritre, Gine, Zambiya, Gambiya, Angola ve Çad eğitim seviyesi en düşük olan 11 ülke arasında yer almaktadır. Söz konusu ülkelerin eğitim sistemleri birbirinden yapısal ve içerik olarak farklılık göstermektedir. Örneğin Çad'da örgün eğitim sistemi; okul öncesi eğitim (1 yıl), ilköğretim temel eğitim (6 yıl), orta öğretim (4 yıl) ve yükseköğretim (3 yıl) olmak üzere 14 yıldan oluşmaktadır. Mali'de ise bir eğitim yılı üç dönem, eğitim sistemleri ise 3-6-3'tür (Anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise). Birinci kademe (ilkokul) birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar devam etmektedir. İkinci kademe (ortaokul) yedinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar devam etmektedir. Üçüncü kademe lise eğitimi ise üç yıldır. İlk altı senenin zorunlu eğitim olduğu ülkede, ilköğretim okullarına ayrılan bütçe diğer eğitim dönemlerinden fazla yatırım almakta ve ortaöğretimin bütçedeki payı ise oldukça yetersiz bulunmaktadır. Birçok ortaokul öğrencisi genç bu nedenle nitelikli eğitim hizmetinden mahrum kalmaktadır. Sudan'da ise eğitim iki yıllık okul öncesi aşama, sekiz yıllık ilköğretim aşaması ve üç yıllık ortaöğretim aşamasını içeren 2+8+3 sistemine sahiptir. İki yıl okul öncesi ve sekiz yıl ilköğretim olmak üzere toplamda on yıl zorunlu öğretim uygulaması yürütülmektedir. Sudan'da lise eğitimi ise kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi ve en yaygın olanı akademik liseler olarak bilinmektedir. Bunlar genel lise statüsünde olup üç yıl sürmekte ve öğrencileri üniversiteye hazırlamaktadır. İkinci tür lise grubunu teknik ve meslek liseleri oluşturmaktadır. Meslek liselerinde eğitim iki yıl sürmekte ve genellikle mobilya, elektrik, inşaat, teknisyenlik gibi mesleki müfredatlar uygulanmaktadır.

Müfredat ve örgütsel yapılanması farklı olsa da genel olarak Afrika kıtasında eğitim hizmetlerine ve nitelikli eğitime erişim oranlarının düşük olduğu ülkeler incelendiğinde; söz konusu ülkelerin eğitim sistemine çok fazla finansal kaynak ayıramadığı, buna bağlı olarak okullardaki fiziksel alt yapının nitelikli eğitim için uygun olmadığı, kaynak ve materyal eksikliğinin sıklıkla yaşandığı ve hatta finansal kaynak eksikliği nedeniyle okulların kapandığı; bu durumun öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecek kitap ve yardımcı ders kaynakları gibi temel materyallerden yoksun kalmasına sebep olduğu ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin de yine finansal kaynak yetersizliği nedeniyle desteklenememesine yol açtığı görülmektedir.

Beşeri sermayeyi geliştirme unsuru olması bakımından eğitim, ekonomik büyümeyi sağlayan en önemli araçlardan biridir. Afrika'da son yıllarda istihdamı artırmaya dönük yatırımlar yoluyla elde edilen uzun vadeli ekonomik büyüme eğitim yatırımlarının da artmasına neden olmuştur. Fakat Afrika ülkelerinde kurumsal bazda ve politika yapıcıların önceliklerinde okul öncesi düzeyden yüksek öğretim düzeyine kadar eğitimin ve nitelikli insan gücü yetiştirmenin yeterince kabul gördüğünü ve önceliklendirildiğini söylemek zordur. Bunun önemli bir sebebi, belki de bu konuda elde edilen ampirik kanıtların politika yapıcıların beklediği net sonuçları vermemesidir.⁵ Eğitimde orta-uzun vadede nitelikli insan gücü yetiştirmenin en önemli unsurları ise öğretmen kapasitesi ile güncel içerik ve pedagojik yaklaşımların uygulanabilmesidir. Bu noktadan hareketle beşeri sermayeyi geliştirme ve buna bağlı ekonomik gelişmenin hızını artırmanın *nitelikli eğitimin* temellerini atmak; bunun için de nitelikli-güncel içeriklerle desteklenmiş, güçlü bir *öğretmen kapasitesi* yaratabilmektir.

⁵ Erdem, E. & Nageyee, A. İ. (2018). Eğitim ve İstihdamın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Seçilmiş Afrika Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama . *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 13 [2] , 91-106 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/beyder/issue/41709/469958>

Programın Temel Amaç ve Hedefleri

Bu Programın **Temel Amacı**;

İnsanların doğdukları ülkede, şehirde, köyde mutlu olarak yaşamalarına imkan sağlayacak, doğaya duyarlı ve insan haklarının sağlandığı bir ortamda toplumun adil, eşitlikçi, mutlu, özgürlükçü yaşamasına katkı sağlamak bu programın temel amacıdır.

Program Hedefleri

Avrupa-Türkiye-Afrika Sosyal Kalkınma İşbirliği Programı uygulanacağı ülke veya bölgelerde yoksullukla mücadele kapsamında ülkenin ve/veya bölgenin eğitim kapasitesini geliştirme çalışmaları, çocuk işçiliğiyle mücadele kapasitesinin geliştirilmesi, gençlerin yaratıcı fikirlerinin desteklenmesi ve göçmenlerin Afrika, Avrupa ve Türkiye'deki haklarına odaklanan araştırma, veri ve bilgi üretme, model geliştirme, örgütlenme ve savunuculuk çalışmaları yapılması bu programın temel hedefleridir.

Bu hedef doğrultusunda program Avrupa'da, Türkiye'de ve kıtanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Afrikalı gençlerin uygulanacak olan alt faaliyetlerde aktif rol almasını sağlayarak, Afrikalı gençlerin süreçlere katılımını, uygulama ve savunuculuk yapabilme kapasitelerinin geliştirilmesini bir temel faaliyet şeklinde kurgulanmıştır.

Program kapsamında gerçekleştirilecek olan çalışmalar, Avrupa ve Türkiye'deki Afrikalı genç göçmenlerin ve Türkiye'de yüksek öğrenim gören Afrikalı gençlerin aktif bir şekilde rol almasını hedefleyerek hem gençlerin katılımını hem de göçmenlerin bulundukları bölgedeki sosyal uyumlarını güçlendirici bir hedefi içermektedir.

Programın Bileşenleri ve Proje Fikirleri

Çocuk işçiliği ile mücadele çalışmaları

Çocuk işçiliği Afrika'da hemen hemen bütün sektörlerde bulunmakta, milyonlarca çocuğun gelişimini engellemekte ve Kıta'nın sosyal sermayesine olumsuz etki yapmaktadır. Yıllardır Afrika'daki çocuk işçiliği konusunda araştırmalar yapılmakta, çocuk işçiliğini önlemeye dair milyonlarca dolarlık program ve projeler uygulanmaktadır. Özellikle kakao üretiminde yaklaşık yirmi yıl önce verilmiş olan çocuk işçiliğini önleme sözünün yerine getirilmediği görülmektedir. Bu program kapsamında Afrika'da öncelikli olarak tarım sektöründe [bitkisel üretim, balıkçılık, ormancılık ve hayvancılık] çocuk işçiliğine odaklanılacaktır.

Afrika'da çocuk işçiliğinin genel görünümüne bakıldığında, çocuk işçiliğinin tarımda kakao, çay, pamuk, tütün, kimyon gibi ürünlerin yetiştiriciliğinde, hayvan bakımından, ormancılık faaliyetlerinde ve bunlara ek olarak maden işlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Program kapsamında;

- 1 Afrika'da çocuk işçiliği konusunda özellikle bazı ürünler (örneğin kakao) için gerçekleştirilmiş olan mevcut proje, araştırma ve durum tespiti çalışmalarının bulgularını derlemek,
- 2 Geçmişte uygulanmış ve halen uygulanmakta olan kampanyaları görselleştirerek etkili savunuculuk araçları haline getirmek,
- 3 Savunuculuk faaliyeti yürütebilecek Afrikalı sivil toplum kuruluşları ile temaslar geliştirmek ve bu kuruluşlar için kapasite geliştirme çalışmaları gerçekleştirmek,
- 4 Çocuk işçiliğinin altında yatan nedenleri analiz etmek ve sorunu sürdürülebilir bir şekilde ele almak için somut alternatifler tasarlamak,
- 5 Çocuk işçiliğinin yoğun görüldüğü fakat derinlemesine çalışılmamış ürün ve sektörler için mevcut durumu ortaya koyan araştırmalar ve bu araştırmaların sonucuna bağlı çözümleri savunuculuk faaliyetleri planlanmaktadır.

Bu kapsamda yapılacak faaliyetlerin uygulanması sürecinde iki temel stratejinin benimsenmesi önerilmektedir;

- a *Afrikalı gençlerin çocuk işçiliğiyle mücadele sürecinde öncü olmalarının sağlanması:* Avrupa ve Türkiye'deki Afrikalı genç nüfusa ilişkin gerçekleştirilecek çalışmalarda sürecin öncülerinin Afrikalı gençler olması hedeflenmektedir.
- b *Küresel ölçekte insan hakları örgütleri ile işbirliği yapmak:* Özellikle Avrupa Birliği tarafından yakın zamanda yayınlanan iş dünyasında insan hakları ve çocuk işçiliğini önlemeye yönelik direktif ve buna ek olarak kendi alternatif önerilerimiz doğrultusunda çocuk işçiliği ile mücadeleyi bu çerçevede ilerletmek hedeflenmektedir.

a. Afrikalı gençlerin çocuk işçiliğiyle mücadele konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi

Avrupa ve Türkiye’deki Afrikalı gençlerin, kendi göç deneyimlerinden öğrendiklerini, kendi ülkelerinin kalkınma süreçlerine yansıtabildikleri, savunuculuk faaliyetleri ve dönüştürücü adımlar için öncülük etmelerinin sağlandığı bir model geliştirme çalışması tasarlanacaktır. Çalışma alt başlıkları şu şekildedir:

- Çocuk işçiliğiyle mücadele savunuculuk stratejilerin belirlenmesi.
- Çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında uzun yıllardır çalışılmış konulardaki çalışmaların derlenmesi ve yeni savunuculuk araçlarının geliştirilmesi.
- Çocuk işçiliğinin az araştırılan, ancak dikkat çekilmek istenen farklı ürünlerin, sektörlerin tespit edilmesi ve bu konuda savunuculuğunun yapılması.
- Savunuculuk faaliyetleri için Avrupa ve Afrika sivil toplum kuruluşları ile iletişim ve işbirliği olanaklarının geliştirilmesi.

b. Ürün bazında tedarik zinciri, aktör analizleri ve görselleştirme çalışmaları

Mevcut çalışmaların taranması ve derlenmesi sonrasında, belirli bir ürün için, tedarik zincirinin daha iyi anlaşılması, analizi, görselleştirilmesi ve bu sayede bir ürün için sürece dahil olan tüm aktörlerin [yerel, küresel] görünür kılınması hedeflenmektedir. Bu sayede, insan hakları ve çocuk işçiliği ile mücadelede sorumluluğun ve çözüm yollarının kimler arasında ve nasıl paylaşılacağına dair kanıt temelli savunuculuk çalışmaları yürütülmesi planlanmaktadır.

c. İş dünyasında insan haklarının gözetilmesi ve çocuk işçiliğiyle mücadelede küresel, yerel ve merkezi savunuculuk faaliyetleri

Çocuk işçiliği ile mücadelede iş dünyasına düşen sorumluluk alanları kapsamında Afrika’da çocuk işçiliği konusunun küresel aktörlerin sorumluluk alanlarını vurgulayacak savunuculuk toplantılarının organize edilmesi hedeflenmektedir.

Kurumsal ve bireysel kapasite geliştirme çalışmaları

a. Öğretmen kapasitesini geliştirme ve sınıf içi uygulama süreçlerini izleme

Yirmibirinci yüzyıla kadar eğitimde yaygın olan anlayış “bilginin öğretmenden öğrenciye aktarılması” şeklindeydi. Günümüzde bilginin çok hızlı değişmesi ve kolay ulaşılabilir hale gelmesi bireylere kazandırılması gereken bilgi, beceri ve yetkinliklere dair tanımları da yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu kapsamda yaşam becerileri öne çıkarken; bilgiyi sorun çözme sürecinde kullanabilme, özgün fikirler ve ürünler yaratabilme giderek önem kazanmıştır. Bu durum, öğretmen yetkinliği ve pedagojisinin de yeniden ele alınmasına gerekli kılmıştır. Kalkınma Atölyesi, 21. yüzyıl toplumlarının ihtiyaçları doğrultusunda sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak ve nitelikli eğitimi garanti altına almak amacıyla, öğretmenlerin kavramsal öğrenmeyi merkeze alan, öğrencilerin eleştirel ve analitik düşünme becerilerini geliştiren bilim eğitime yönelik mesleki gelişim programları uygulamaktadır. Bu uygulamalar doğrultusunda belirlenecek ülke, bölge ya da okullarda uygulanan müfredatlarla uyumlu, öğretmen kapasitesini artırma çalışmaları gerçekleştirilecektir. Söz konusu çalışmalara katılan ve bu doğrultuda öğretim tasarımı değişikliği yapan öğretmenlerin kendi sınıflarında gerçekleştirecekleri uygulamalara destek verilerek eğitimlerin öğrenciler üzerindeki etkileri izlenebilecektir.

b. Mesleki eğitimi geliştirme çalışmaları: Okul-Sektör işbirliği modelinin uygulanması

Doğası gereği mesleğe özgü beceri eğitimi mesleki eğitimin olmazsa olmazıdır. Ancak 21. yüzyılda gerek toplumsal gerekse iş hayatında ortaya çıkan gereksinimler mesleğe özgü becerilere ek olarak, 21. yüzyılın çalışanlarının hızla değişen iş dünyasına uyum sağlamalarını kolaylaştıracak çeşitli “jenerik” becerilere sahip olmaları gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında mesleki eğitimde; öğrencilere rehberlik eden, işbirlikleri fırsatları yaratan, yaratıcı düşünmeye sevk eden **öğretmenlere**; 21. yüzyıl becerileri ile uyumlu çok disiplinli bakış açısı sağlayacak esnek **öğretim programlarına**, araştıran, sorgulayan, inisiyatif alan, takım çalışmasına yatkın, güçlü iletişim ve işbirliği becerisine sahip ve eğitimini aldığı alanda yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisine sahip meslek lisesi **öğrencilerine** ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda nitelikli işgücünü garanti altına almak için, belirlenecek ülkelerdeki pilot meslek liselerinde yukarıda belirtilen becerilere odaklı bir şekilde öğrencilerin sektörle tanışmasını sağlayacak, iş başı deneyimini “tasarım odaklı düşünme stratejileri” ile destekleyerek okulun sektörle anlamlı-amaçlı işbirliği kurma potansiyelini artıracak “okul-sektör işbirliği modeli” çalışmaları gerçekleştirilebilir.

c. Öğrencilerin 21. yüzyıl becerileri bakımından desteklenmesine yönelik atölye çalışmaları

Günümüz toplumlarının ihtiyaçları doğrultusunda öğrencilerin hem kavramsal öğrenmelerinin desteklenmesi hem de analitik-eleştirel düşünme, kendini yazılı ve sözlü ifade etme, kişiler arası iletişim, etkili/aktif dinleme, merak-motivasyon, işbirlikli çalışma, liderlik, öz yönetim, varsayım kurma, empati gibi 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanan beceriler bakımından desteklenmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle, Kalkınma Atölyesi farklı eğitim düzeylerine uygun içeriklerle söz konusu becerileri geliştirmeye yönelik atölye çalışmaları ile öğrencilerin gelişimine katkıda bulunabilir.

d. Okulların bütüncül olarak desteklenmesi: Okul İklimi Modeli'nin uygulanması

Okul iklimi, bir okuldan diğer okula değişim gösteren, okul içi ve dışı tüm paydaşların; sosyal bağlarını, ilişkilerini, okuldaki eğitsel ve yönetsel süreçlere katılımlarını, fiziksel ve duygusal anlamda güvende olma hallerini, organizasyon yapılarının toplam kalitesini ve karakterini yansıtan, bu mekanizmaların nasıl işlediğini ortaya koyan göstergeler bütünüdür. Okul İklimi Modeli, örgütsel yapı, sosyal ve duygusal öğrenme, öğrenme-öğretme süreçleri olmak üzere üç ana boyuttan oluşan, bir okulun iklimini bütüncül olarak değerlendirmeyi ve geliştirmeyi hedefleyen bir modeldir. Kalkınma Atölyesi, geliştirdiği bu modeli pilot olarak belirlenen bir okulda uygulayarak, okulun bütüncül iyi olma halini destekleyebilir, diğer okullarla yaygınlaştırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesine rehberlik edebilir.

Gençlik ve girişimcilik çalışmaları

a. Afrikalı genç girişimciler için çalışma ziyaretleri ve işbirliği

Afrikalı gençlerin kendi işlerini kurmaları, geliştirmeleri ve ülke kalkınmasına katkı sağlamaları kapsamında tarım, teknoloji, ürün geliştirme, pazarlama ve ticaret odaklı Avrupa ve Türkiye'ye çeşitli çalışma ziyaretleri gerçekleştirilecektir. Ayrıca Afrikalı gençlerin Avrupalı ve Türkiyeli gençlerle iş odaklı işbirliği imkanlarının geliştirilmesi için genç girişimciler buluşmaları öngörülmektedir.

b. Gençlik buluşmaları ve değişim programları

Eğitim, çevre, çocuk işçiliği, sağlık, gıda güvenliği, bilgi sistemleri teknolojileri ve benzeri konularda Avrupalı, Türkiyeli ve Afrikalı gençlerin sorun çözme odaklı buluşma programları gerçekleştirilecektir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları dahil firmalar kapsamında da değişim programları tasarlanacaktır.

c. Afrikalı gençlik örgütleriyle işbirliği ve kapasite geliştirme çalışmaları

Afrikalı gençlik örgütlerinin kurumsal ve finansal olarak güçlendirilmesi amacıyla işbirliği mekanizmaları kurulacaktır. Ayrıca temalara bağlı olarak birlikte proje geliştirilecek ve fon temin edilecektir.

Afrikalı Göçmen Gençlerin Sosyal Kalkınma Kapsamında Güçlendirilmesi

Programın bu bileşeninde Afrika, Türkiye ve Avrupa olmak üzere üç farklı coğrafyada bulunan Afrikalı göçmenlere ve Türkiye’de yüksek öğrenim gören Afrikalı öğrencilere odaklanılacaktır. Türkiye’de bulunan göçmenlerin sağlık, eğitim, istihdam dahil tüm hakları kapsamında mevcut durumlarının anlaşılmasına yönelik temel araştırmalar, dijital sağlık uygulamaları, savunlu çalışmaları yürütülecektir. Bununla birlikte hem hedef grup hem de faydalanıcı grup olan Afrikalı gençlerden diğer bileşenlerin yürütülmesi aşamasında katkı sağlayabilmeleri için bir ağ oluşturulması faaliyetleri yer almaktadır.

a. Türkiye’deki Afrikalı göçmenler temel araştırması ve haklarına dair uygulama programı geliştirilmesi.

Afrika ülkelerinden Türkiye’ye göç eden bu ülkede yaşayan veya başka bir ülkeye geçiş yapmak isteyen Afrikalı sayısı bilinmemektedir. Bazı araştırmalar 1.5 milyon Afrikalı göçmenin Türkiye’de olduğunu ve çoğunun İstanbul’da yaşadığını belirtmektedir. Türkiye’de bulunan Afrikalı göçmenlere dair yüksek lisans tezleri, makaleler yayınlanmış olmakla birlikte bu kişilere dair derli toplu ve bütün boyutlara bakan çalışmalar mevcut değildir. Ayrıca Afrikalı göçmenlerin uğradıkları ayrımcılık, istihdamda yaşadıkları hak ihlalleri, yaşam koşullarına dair savunlu çalışmaları yetersizdir. Bu proje fikriyle masabaşı çalışma ve alan araştırmasıyla Türkiye’deki Afrika’lı göçmenlere dair mevcut durumun ortaya konulması, Afrikalı göçmenlerin coğrafi dağılımların belirlenmesi ve onların görünür kılınarak göçmenlik haklarından yararlanmasına odaklanılacak bir uygulama programı hazırlanması hedeflenmektedir.

b. Türkiye’deki Afrikalı gençlerin demokratik katılımlarının desteklenmesi, Afrika’nın sosyal kalkınma programı

Türkiye üniversitelerinde Afrika ülkelerinden gelen ve 2021 yılında öğrenim gören 28.654 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin yaklaşık yarısına yakını Sahra Altı ülkelerden gelmektedir. Afrikalı öğrencilerin büyük kısmı büyük kentlerde eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin illere, üniversitelere

ve eğitim gördüğü bölümlere göre ayrıştırılmış verileri analize tabi tutulacak ve üç büyük kentte [Ankara, İzmir ve İstanbul] Afrikalı öğrencilerle buluşmalar gerçekleştirilerek Afrika'nın sosyal kalkınmasına katkıları için güçlendirme çalışmaları yapılacaktır.

Diğer bileşenlerin paralelinde yürütülecek olan bu faaliyet, Türkiye'de bulunan Afrika'lı gençlerin demokratik süreçlerde var olmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Çocuk işçiliği ve Afrikalı göçmenlerin mevcut durumlarının ortaya konulması faaliyetlerinde gençlerin aktif katılımı sağlanarak, hem Afrikalı gençlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi hem de doğrudan savunuculuk yapmaları hedeflenmektedir.

c. Türkiyeli girişimciler ile göçmen Afrikalı girişimciler arasında ortak girişimler yaratmak.

Bu faaliyet, Afrika'da yerel pazarlarla iyi uyum sağlayan yeni (üretim) şirketler kurmak amacıyla Afrikalı göçmen girişimciler ile Türkiyeli küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) arasında bağlantı kurmayı amaçlamaktadır. Bu, göçmen girişimcilerin Afrika'daki ürün veya hizmetlerinin kalitesini ve sürdürülebilirliğini artırmak için Türkiyeli KOBİ'ler veya bu konuda bilgi birikimi olan kurumlarla ortaklığa adım atmalarına olanak tanıyan yenilikçi bir iş modeli olacaktır.

d. Afrika'daki göçmenler; HERA uygulamasının Afrika'da yaygınlaşması.

Göç, tüm dünyada giderek artan bir olgudur. Ekonomik kaygılar, iklim krizi ve iç çatışmalar nedeniyle yüz milyonlarca insan başka coğrafyalarda veya ülkelerde daha iyi bir yaşam arayışındadır. Bu göç, birçok sağlık sorunu için artan riski beraberinde getirmektedir.

Dijital ve mobil sağlık müdahaleleri, hareket eden nüfuslara sağlık hizmetlerinin sürekliliğini sunar. Göçmenler, mobil teknolojileri kullanarak ev sahibi ülkedeki yerel sağlık sistemlerine erişebilir, geçmişteki sağlık kayıtlarını yanlarında taşıyabilir ve sağlık hizmetlerine erişim hakkında bilgi alabilirler. Buna karşılık, dijital sağlık çözümleri, ev sahibi ülkelerin göçmenlerle ilgili sağlık bilgilerini hızla toplamaları ve sağlık hizmetlerini buna göre planlamaları için uygun maliyetli bir alternatif sunmaktadır.

HERA uygulaması, göçmenlerin sağlık kayıtlarını gittikleri her yere dijital ve güvenli bir şekilde taşımalarını sağlayan basit, son kullanıcı odaklı (göçmenler), dijital bir sağlık platformu sunmaktadır. Ayrıca HERA, kullanıcıların sağlık hakları, nerede ve ne zaman sağlık hizmeti alacakları konusunda hayati bilgilere erişmelerini sağlar. HERA, merkezi bir otorite gerektirmeyen ve kullanıcılara (göçmenlere) sağlık bilgilerini ve kararlarını kontrol etme yetkisi veren bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu, göçmenlerin kendilerine sunulan hizmetlere kolayca erişmelerini, önleyici sağlık hizmeti randevuları için bildirim almalarını sağlamaktadır.

Programın Uygulama Yaklaşımı, Yönetimi ve Süresi

Bu Program, Afrika'nın sosyal ve ekonomik gelişmesi için sahip olduğu doğal ve insani kaynaklarıyla olmasını temel bir veri olarak kabul eder. Afrika'nın kalkınmasının kendi iç dinamikleriyle gerçekleşeceğine odaklanır ve kıtaya birşey öğretme, oraya akıl taşımaya dayanmaz. Sadece dayanışmaya ve adil, eşitlikçi bir kalkınma yaratmak için birlikte mücadele etmeyi, birlikte öğrenmeyi öngörmektedir. Program uygulama sürecinde mümkün olduğunca Afrikalı gençleri, örgütleri sürece aktif katacak temel yaklaşım benimsenecektir. Ayrıca Avrupa, Türkiye ve Afrikalılar arasında eşit işbirliğini tüm program ve projelerde gözetecektir.

Bu Program, KA ile AiM ortaklığında proje fikirleri düzeyinde mümkün olduğunca bileşenler arasında ilişki kurarak uygulanacaktır. Program kapsamında geliştirilecek projelerde her iki kurumdan da uzman ve yönetici yer alacak, Afrikalı örgütlerle işbirliği temel olacaktır. Program kapsamında Afrikalı gençlerin istihdamı önceliklidir.

Bu İşbirliği Programı'nın 2023-2027 yılları arasında beş yıl içerisinde uygulanması öngörülmektedir.

KALKINMA
ATÖLYESİ

